

C/2024/1567

5.3.2024

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „W kierunku unijnych ram krajowych strategii przeciwdziałania bezdomności w oparciu o zasadę »najpierw mieszkanie«”

(opinia z inicjatywy własnej)

(C/2024/1567)

Sprawozdawczyni: **María del Carmen BARRERA CHAMORRO**

Współsprawozdawca: **Ákos TOPOLÁNSZKY**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	25.1.2023
Podstawa prawna	Art. 52 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelstwa
Data przyjęcia przez sekcję	21.11.2023
Data przyjęcia na sesji plenarnej	13.12.2023
Sesja plenarna nr	583
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	172/2/5

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje uruchomienie europejskiej platformy na rzecz przeciwdziałania bezdomności (EPOCH) i prace Komisji Europejskiej nad zwalczaniem bezdomności. Pragnie, by walka z bezdomnością pozostała jednym z priorytetów polityki społecznej UE w okresie poprzedzającym wybory europejskie i w kolejnych latach. Potrzebne jest strategiczne przesunięcie punktu ciężkości z zarządzania bezdomnością na faktyczne położenie jej kresu.

1.2. EKES zobowiązuje się, że będzie aktywnym partnerem EPOCH jako jeden z sygnatariuszy deklaracji lizbońskiej (2021 r.) i jako członek rady sterującej EPOCH.

1.3. Komitet wzywa do opracowania strategii UE na rzecz walki z bezdomnością, w której EPOCH byłaby w pełni uwzględniona, co umożliwiłoby włączenie krajowych polityk walki z bezdomnością do europejskiego semestru. Ta strategia powinna się opierać na zaleceniu Rady w sprawie bezdomności. Komitet apeluje zatem do belgijskiej prezydencji UE o rozpoczęcie prac nad zaleceniem.

1.4. EKES wzywa również Komisję Europejską do jak najszybszego opracowania wniosku w sprawie nowego wieloletniego programu prac w ścisłej współpracy z państwami członkowskimi, instytucjami Unii i pozostałymi zainteresowanymi stronami. W idealnym scenariuszu ten nowy program prac powinien obejmować cały mandat Komisji Europejskiej w nowym składzie. Komitet apeluje o większe zaangażowanie osób, które bezpośrednio doświadczyły bezdomności, w działania EPOCH i zarządzanie tą platformą.

1.5. EKES z zadowoleniem przyjmuje projekty finansowane przez Komisję w ramach poszczególnych obszarów zadaniowych EPOCH. Ponieważ jednak projekty te mają charakter doraźny i ograniczony w czasie, uważa, że Komisja powinna udostępnić budżet strukturalny na zarządzanie EPOCH i powtarzające się działania w ramach programu Unii Europejskiej na rzecz zatrudnienia i innowacji społecznych (EaSI) będącego komponentem Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+).

1.6. Komitet chciałby, aby platforma EPOCH aktywnie wspierała podejście „najpierw mieszkanie” jako systemowe rozwiązanie problemu chronicznej bezdomności. Proponuje uruchomienie europejskiego programu szkoleniowego w celu zwiększenia zainteresowania programem „najpierw mieszkanie”.

1.7. Komitet wzywa również państwa członkowskie, by jako sygnatariusze deklaracji lizbońskiej wypełniły swoje zobowiązanie do poczynienia znacznych postępów w kierunku położenia kresu bezdomności do 2030 r. W związku z tym istotne jest wytyczenie ambitnych, wiarygodnych i możliwych do osiągnięcia celów pośrednich.

1.8. EKES zwraca się do państw członkowskich o opracowanie krajowych polityk zwalczania bezdomności, aby wypełnić zobowiązania podjęte w deklaracji lizbońskiej, oraz o włączenie podejścia „najpierw mieszkanie” do krajowych strategii zwalczania bezdomności.

1.9. Komitet wzywa również Komisję, by kontynuowała walkę z bezdomnością we wszystkich odpowiednich działaniach i strategiach UE, w tym w europejskiej strategii na rzecz równouprawnienia płci, unijnej strategii na rzecz osób LGBT, unijnych ramach strategicznych dotyczących Romów, unijnej strategii na rzecz praw osób z niepełnosprawnościami, europejskiej gwarancji dla dzieci, unijnym planie działania na rzecz gospodarki społecznej, nowym pakcie o migracji i azylu oraz kompleksowym podejściu UE do zdrowia psychicznego.

1.10. EKES pragnie, by specjalne działania na szczeblu europejskim zachęcały instytucje zarządzające do korzystania z EFS+ i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) w celu finansowania rozwiązań mieszkaniowych dla osób bezdomnych i wspierały je w tym.

1.11. Komitet jest zaniepokojony rosnącą liczbą osób bezdomnych uzyskujących dochody z pracy i z zadowoleniem przyjąłby europejskie badania dotyczące zakresu i charakteru tego problemu.

1.12. EKES wyraża również zaniepokojenie rosnącą liczbą przemieszczających się obywateli UE, którzy są bezdomni, i wzywa Europejski Urząd ds. Pracy, by przedstawił państwom członkowskim wytyczne dotyczące sposobu rozwiązania tego problemu.

1.13. Komitet uważa, że Agencja Praw Podstawowych powinna pracować nad problemem bezdomności jako kwestią praw człowieka, zwalczając przede wszystkim kryminalizację i penalizację bezdomności ulicznej.

2. Kontekst

2.1. Jak podkreślono w deklaracji lizbońskiej w sprawie zwalczania bezdomności, bezdomność jest jedną z najbardziej skrajnych form wykluczenia społecznego, szkodliwą dla zdrowia fizycznego i psychicznego ludzi, ich dobrostanu i jakości życia, a także dla ich dostępu do zatrudnienia oraz usług społecznych i gospodarczych⁽¹⁾. Problem bezdomności dotyczy wszystkich państw członkowskich UE i w ciągu ostatniego dziesięciolecia stale przybiera na sile.

2.2. FEANTSA (Europejska Federacja Organizacji Krajowych Pracujących z Osobami Bezdomnymi) oraz fundacja Abbé Pierre szacują, że każdej nocy w UE co najmniej 895 000 osób doświadcza bezdomności ulicznej lub przebywa w schroniskach dla osób bezdomnych. W ciągu ostatnich 15 lat całkowita liczba osób bezdomnych przebywających w schroniskach i pozostających bez dachu nad głową wzrosła ponaddwukrotnie. Liczba osób, które doświadczają bezdomności – uwzględniając jej mniej widoczne formy, takie jak couchsurfing – wynosi kilka milionów rocznie.

2.3. Bezdomność i ubóstwo są ze sobą nierozzerwalnie związane – wraz ze wzrostem niestabilności ekonomicznej wzrasta również ryzyko bezdomności. Pandemia COVID-19 jeszcze bardziej zwiększyła skalę bezdomności w UE. Według Caritasu w okresie od marca do maja 2020 r. zapotrzebowanie na pomoc żywnościową w Europie Zachodniej wzrosło o 25–30 %⁽²⁾. Skutki pandemii są szczególnie dotkliwe dla młodych osób. We Francji od początku kryzysu zdrowotnego jedna na pięć młodych osób w wieku od 18 do 24 lat musiała korzystać z pomocy żywnościowej, a ponad jedna na trzy obawia się, że w 2021 r. nie będzie już w stanie pokryć wydatków mieszkaniowych⁽³⁾.

2.4. Problem bezdomności nasilił się wśród kilku grup społecznych, takich jak osoby młode, kobiety i społeczność LGBTIQ. Bezdomność w coraz większym stopniu dotyka też migrantów, w tym osoby ubiegające się o azyl i uchodźców. Udział uchodźców w populacji osób bezdomnych w UE może jeszcze wzrosnąć z powodu rosyjskiej inwazji na Ukrainę. Nadreprezentacja przemieszczających się obywateli UE, zwłaszcza osób mieszkających na ulicy, stanowi niepokojącą tendencję w populacji osób bezdomnych w UE.

2.5. Skala bezdomności w UE może się pogłębić z powodu rosnących cen energii w całej UE, które prowadzą do szerzącego się ubóstwa energetycznego. W 2019 r. ponad 30 mln Europejczyków twierdziło, że nie stać ich na odpowiednie ogrzanie swoich domów⁽⁴⁾, a ta liczba może jeszcze wzrosnąć w wyniku konfliktu zbrojnego w Ukrainie. Wzrost cen energii prowadzi do zwiększenia kosztów ponoszonych przez najemców, co często prowadzi do eksmisji i potencjalnej bezdomności.

⁽¹⁾ Deklaracja lizbońska w sprawie europejskiej platformy zwalczania bezdomności, 21 czerwca 2021 r.

⁽²⁾ „Escala de la pobreza – Coronavirus en Europa: largas filas para pedir bolsas de comida, otra postal de la pandemia” [Scale of Poverty – Coronavirus in Europe: long queues for food aid, another sign of the pandemic], *Clarín Mundo*, 16 maja 2020 r.

⁽³⁾ Badanie Ipsos obejmujące 1 000 osób, przeprowadzone na wyłączone zlecenie fundacji Abbé Pierre, 14 i 15 stycznia 2021 r.

⁽⁴⁾ <https://institutdelors.eu/en/publications/europe-needs-a-political-strategy-to-end-energy-poverty/>.

2.6. Bezdomność nie jest samoistnym zjawiskiem, lecz wynikiem decyzji politycznych i gospodarczych⁽⁵⁾. Jedną z przyczyn bezdomności jest również brak odpowiednich mieszkań, w tym mieszkań spełniających określone potrzeby, na przykład związane z niepełnosprawnością. Niestety osoby bezdomne mogą być narażone na skrócenie średniego trwania życia, problemy zdrowotne, dyskryminację, izolację i bariery w dostępie do podstawowych usług i świadczeń publicznych. Zasadnicze znaczenie ma zatem, by UE wraz z państwami członkowskimi przyjęła kompleksowe rozwiązanie polityczne obejmujące strategiczne przesunięcie punktu ciężkości z zarządzania bezdomnością na jej zakończenie. Powinien to być priorytet Europy socjalnej, zwłaszcza w ramach Europejskiego filaru praw socjalnych.

2.7. Pomimo dostępnych danych i stałej obecności problemu bezdomności w programie politycznym UE i kilku państw członkowskich nie jest on wystarczająco rozwiązywany ani na szczeblu europejskim, ani krajowym. Brak prawdziwie globalnego podejścia i kompleksowych rozwiązań strategicznych sprawia, że we wszystkich państwach członkowskich problem bezdomności pozostaje nierozwiązany, a nawet się pogłębia. Unia Europejska i jej państwa członkowskie powinny zatem wdrożyć politykę zwalczania bezdomności opartą na prawie do przystępnych cenowo, odpowiednich mieszkań socjalnych. Konwergencja polityk krajowych jest konieczna, aby nie tworzyć rozbieżności, które mogłyby spowodować przeniesienie problemów z jednego państwa członkowskiego do drugiego. Komitet wzywa do opracowania europejskiej strategii na rzecz walki z bezdomnością, która umożliwi włączenie krajowych polityk walki z bezdomnością do europejskiego semestru. W nadchodzącym czasie trzeba uruchomić europejską strategię na rzecz walki z bezdomnością w sposób zjednoczony i skoordynowany, aby poczynić znaczne postępy na drodze do ograniczenia tego zjawiska do 2030 r., a następnie – wyeliminowania go w wyznaczonym okresie.

2.8. Należy również poczynić postępy na szczeblu europejskim, aby dalej usprawniać gromadzenie danych statystycznych w celu wspierania decydentów. Potrzebne są bardziej wiarygodne dane na temat wielopłaszczyznowego charakteru bezdomności, w tym bezdomności młodzieży, które umożliwiłyby lepszą analizę czynników wpływających na tę sytuację oraz systematyczne porównywanie i monitorowanie tego zjawiska na poziomie UE. Mogłoby to być ważnym narzędziem, które należałoby uwzględnić w przyszłej europejskiej strategii na rzecz wyeliminowania bezdomności.

2.9. Komitet uważa, że zainteresowani obywatele powinni być centralnym elementem polityki i że należy zachęcać ich do uczestnictwa, aby rozwijać ich zdolność do działania.

3. Uwagi ogólne

3.1. Bezdomność jest coraz bardziej niepokojącym problemem w UE, który każdego roku dotyka miliony ludzi. Państwa członkowskie stoją w obliczu rosnącej presji spowodowanej kryzysem energetycznym, inflacją cen nieruchomości mieszkaniowych i ograniczonymi zasobami publicznymi, gdy chcą zaspokoić potrzeby mieszkaniowe słabszych grup społecznych, które są narażone na wykluczenie mieszkaniowe i borykają się ze wzajemnie powiązаныmi trudnościami, a zatem są bardziej narażone na bezdomność.

3.2. W czerwcu 2021 r. portugalska prezydencja UE uruchomiła EPOCH przy wsparciu ze strony Komisji. Deklaracja lizbońska, która stanowi polityczną podstawę EPOCH, została podpisana przez wszystkie 27 państw członkowskich UE, Komisję, Parlament Europejski, EKES, Komitet Regionów oraz kilka europejskich organizacji pozarządowych i innych zainteresowanych stron. W deklaracji sygnatariusze zobowiązali się do współpracy na rzecz walki z bezdomnością na poziomie UE oraz do działania na rzecz położenia kresu bezdomności do 2030 r. Sygnatariusze zgodzili się, że podejście oparte na mieszkalnictwie będzie najskuteczniejszym sposobem walki z bezdomnością i zapobiegania temu zjawisku.

3.3. EKES przypomina pięć podstawowych zasad deklaracji lizbońskiej i wzywa państwa członkowskie do zadbania o to, by:

- nikt nie mieszkał na ulicy z powodu braku dostępnego, bezpiecznego i odpowiedniego zakwaterowania zastępczego,
- nikt nie mieszkał w lokalu zastępczym lub przejściowym dłużej, niż jest to wymagane do uzyskania stałego zakwaterowania,
- nikt nie był wypisywany z żadnej instytucji (np. zakładu karnego, szpitala, placówki opieki) bez oferty odpowiedniego zakwaterowania,
- w miarę możliwości zapobiegano eksmisjom i by nikt nie był eksmitowany bez pomocy w znalezieniu odpowiedniego rozwiązania mieszkaniowego, gdy zajdzie taka potrzeba,
- nikt nie był dyskryminowany ze względu na swój status osoby bezdomnej.

3.4. EKES przypomina również, że w deklaracji lizbońskiej stwierdzono, iż władze krajowe, regionalne i lokalne powinny wspierać zapobieganie bezdomności, dostęp do stałego zakwaterowania i świadczenie usług wspomagających dla osób bezdomnych.

⁽⁵⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie problemu bezdomności (Dz.U. C 24 z 28.1.2012, s. 35).

3.5. Należy wzmacniać pełną zaangażowania rolę EPOCH tak, aby służyła specjalnym europejskim ramom polityki na rzecz postępów w walce z bezdomnością. Obecnie dysponuje strukturą zarządzania i wieloletnim programem prac. Trzy obszary zadaniowe EPOCH to: gromadzenie danych i sterowanie postęпами polityki lub ich monitorowanie; wzajemne uczenie się; oraz dostęp do możliwości finansowania unijnego. EKES z zadowoleniem przyjmuje rolę koordynacyjną OECD, FEANTSA i Banku Rozwoju Rady Europy w odpowiednich obszarach zadaniowych.

4. Uwagi szczegółowe

Bezdomność

4.1. Bezdomność jest zjawiskiem złożonym. Chociaż państwa członkowskie UE stosują różne definicje, istnieje coraz większa zgoda co do tego, że bezdomność jest zjawiskiem dynamicznym, które dotyczy nie tylko ludzi żyjących na ulicach. Uwzględnia to definicja ETHOS FEANTSA (Europejska Typologia Bezdomności i Wykluczenia Mieszkaniowego), która obejmuje osoby mieszkające na ulicy, osoby przebywające w schroniskach dla osób bezdomnych lub schroniskach dla kobiet (zarówno w przypadku zakwaterowania zastępczego, jak i długoterminowego), osoby żyjące w bardzo niepewnych warunkach mieszkaniowych, takie jak osoby, które mają zostać zwolnione z placówki, lecz nie mają dokąd się udać, lub osoby korzystające z couchsurfingu, a także osoby żyjące w bardzo nieodpowiednich warunkach mieszkaniowych, na przykład w domach uznanych za nienadające się do zamieszkania, i osoby bez żadnego tytułu prawnego do zajmowanego lokalu.

4.2. Populacja dotknięta problemem bezdomności jest zróżnicowana. Większość osób bezdomnych stanowią mężczyźni w średnim wieku, jednak bezdomności doświadczają również kobiety, młodzież, rodziny i dzieci. Rosnąca liczba migrantów i osób pochodzących z mniejszości etnicznych wśród osób bezdomnych jest kwestią budzącą niepokój, przy czym niektóre grupy zasługują na większą uwagę, takie jak osoby LGBTIQ, osoby z niepełnosprawnościami i starzejące się osoby bezdomne. Komitet podkreśla, że dla każdej konkretnej grupy docelowej należy opracować odpowiednią politykę z udziałem osób doświadczających bezdomności.

4.3. Odsetek osób bezdomnych wzrósł w ciągu ostatniego dziesięciolecia w większości państw członkowskich i w całej UE. Szacunki FEANTSA pokazują, że liczba osób bezdomnych przebywających w schroniskach i pozostających bez dachu nad głową, która stanowi tylko część populacji osób bezdomnych, wzrosła ponaddwukrotnie w ciągu ostatnich 15 lat. Finlandia jest jedynym krajem, któremu udało się konsekwentnie ograniczać zjawisko bezdomności w ciągu ostatnich dwóch dziesięcioleci. Wydaje się, że Dania i Austria odwróciły tendencję wzrostową dotyczącą bezdomności. Należy przeanalizować metody stosowane w tych krajach, aby ustalić, w jaki sposób udało im się odwrócić tę tendencję, a także znaleźć możliwości poczynienia postępów.

4.4. Przyczyny bezdomności są wielorakie i mogą mieć charakter strukturalny, instytucjonalny lub osobisty. Zwalczanie przyczyn strukturalnych, takich jak niewydolna polityka, dysfunkcyjne rynki mieszkaniowe, inflacja cen nieruchomości mieszkalnych i zmienność ich finansowania oraz wadliwa polityka migracyjna, musi być podstawą działań mających na celu przeciwdziałanie bezdomności, aby można było skutecznie zająć się osobistymi przyczynami tego zjawiska, takimi jak uzależnienie, zły stan zdrowia psychicznego czy rozpad związku.

4.5. Pomoc dla osób bezdomnych nadal opiera się w większości krajów na reagowaniu kryzysowym za pośrednictwem systemu schronisk, a nie na dążeniu do zapobiegania bezdomności i eliminowania jej dzięki zapewnianiu mieszkań, w razie potrzeby wraz ze wsparciem. Nawet jeśli bezdomność jest uważana za naruszenie praw człowieka wymagające szybkiej reakcji, to w większości krajów podejście do bezdomności oparte na prawach człowieka pozostaje niedostatecznie rozwinięte. Te praktyki powinny zatem zostać poddane krytycznej ocenie z punktu widzenia praw podstawowych, a w przypadku ich naruszenia państwa członkowskie powinny zostać wezwane do zmiany swoich praktyk.

4.6. Problemu bezdomności nie da się zwalczyć bez solidnej, ukierunkowanej polityki prewencyjnej. Zwolnienie z placówki (z zakładu karnego, z placówki opieki psychiatrycznej lub ze schroniska dla młodzieży) jest jednym z częstych powodów popadania w bezdomność. Należy podjąć interwencję służącą zapewnieniu, by nikt nie został zwolniony lub wypisany z placówki bez dostępu do bezpiecznego mieszkania. Starania na rzecz zapobiegania eksmisjom mogą być również skutecznym sposobem ochrony przed bezdomnością. Należy się także zająć eksmisjami lokatorów uzasadnianymi koniecznością przeprowadzenia gruntownego remontu budynku (ang. *renoviction*) i ubóstwem energetycznym. Baza dowodowa na potrzeby ukierunkowanej profilaktyki jest raczej niewystarczająca i konieczne są dalsze badania i eksperymenty.

4.7. Kryminalizacja i penalizacja bezdomności ulicznej jest nadal powszechnym zjawiskiem, nawet jeśli często stanowi naruszenie praw człowieka. Ponadto te praktyki pogłębiają nierozwiązane przyczyny bezdomności, zmuszając osoby w pilnej potrzebie do ukrywania się i unikania usług socjalnych. Dowody wskazują, że kryminalizacja i penalizacja są sprzeczne z prawem europejskim i konwencjami międzynarodowymi, stanowią nieskuteczne interwencje i zazwyczaj są kosztowne.

5. Uwagi dodatkowe

Najpierw mieszkanie

5.1. W programie „Najpierw mieszkanie” mieszkanie stanowi podstawowy instrument procesu reintegracji, a nie wynik procesu reintegracji w ramach systemu schronisk. Program zapewnia długoterminowe zakwaterowanie osobom bezdomnym jako punkt wyjścia, bez uzależniania go od przyjęcia wsparcia i wykazania postępów w rozwoju osobistym. To podejście opiera się na założeniu, że stabilność i bezpieczeństwo, jakie zapewnia mieszkanie, pozwala osobom bezdomnym skuteczniej radzić sobie z innymi problemami oraz że usługi są świadczone skuteczniej i wydajniej, gdy ich beneficjenci mają bezpieczne zakwaterowanie. Minimalne standardowe możliwości zakwaterowania zapewniane przez państwa członkowskie należy uznać za prawo podstawowe, a także za obowiązek państw członkowskich na drodze do realizacji celów deklaracji lizbońskiej do 2030 r. Komitet uważa również, że podejście polityczne „najpierw mieszkanie” odzwierciedla europejskie wartości wynikające z Traktatu, konwencji europejskich i międzynarodowych oraz tradycji europejskiego humanizmu.

5.2. Istnieje wiele dowodów na to, że program „najpierw mieszkanie” jest skuteczny. Wskaźnik zachowania mieszkania zwykle przekracza 80 %, nawet kilka lat po otrzymaniu zakwaterowania przez osoby bezdomne. Program „najpierw mieszkanie” przyczynia się również do poprawy zdrowia i dobrostanu osób bezdomnych. W krajach, w których sektor schronisk jest rozbudowany i wysoce profesjonalizowany, program „najpierw mieszkanie” jest również tańszym wariantem. W krajach, które stosują podejście oparte na reagowaniu kryzysowym, początkowa inwestycja w program „najpierw mieszkanie” opłaca się w dłuższej perspektywie. Istnieją dowody, że wystarczającą podaż mieszkań w ramach programu „najpierw mieszkanie” można zapewnić w połączeniu z kilkoma wariantami mieszkaniowymi, takimi jak przystępne cenowo mieszkania prywatne i mieszkania socjalne na wynajem. Modele agencji wynajmu socjalnego mogą odegrać kluczową rolę w zapewnieniu wystarczających zasobów.

5.3. „Najpierw mieszkanie” to podejście, które wciąż znajduje się w fazie rozwoju. Podstawowe zasady są jasne, a grupa docelowa stopniowo rozszerza się z osób chronicznie bezdomnych na bezdomne rodziny, bezdomne kobiety i bezdomną młodzież. Większość państw członkowskich UE eksperymentuje z programem „najpierw mieszkanie”, ale tylko nieliczne kraje wprowadzają go na szeroką skalę, a nawet traktują go jako systemową zmianę w sposobie radzenia sobie z problemem bezdomności. W związku z tym Komitet uważa, że istnieje zasadnicza potrzeba opracowania europejskiej strategii (a co za tym idzie programów ramowych państw członkowskich obejmujących współpracę na różnych szczeblach: lokalnym, regionalnym, krajowym i europejskim) na rzecz walki z bezdomnością, z naciskiem na podejście „najpierw mieszkanie”. Należy również propagować struktury gospodarki społecznej, które zapewniają niezbędne wsparcie.

5.4. Na UE spoczywają obowiązki legislacyjne, które w określonych przypadkach mogą mieć negatywny efekt zewnętrzny i pogłębiać bezdomność. W związku z tym ostatnie inicjatywy prawne UE związane z Zielonym Ładem muszą zapobiegać zmniejszeniu przystępności cenowej mieszkań. Niektóre inicjatywy prawne w ramach paktu o migracji muszą zostać zmienione, aby dostęp do zakwaterowania (zastępczego) był mniej skomplikowany. Nawet teraz w kilku państwach członkowskich tysiące osób ubiegających się o azyl mieszkają na ulicy lub zajmują budynki na dziko, co stanowi naruszenie dyrektywy w sprawie warunków przyjmowania⁽⁶⁾. W innych aktach prawnych UE (np. w dyrektywie w sprawie rachunków płatniczych⁽⁷⁾ i dyrektywie w sprawie wody pitnej⁽⁸⁾) przyznano prawa konkretnie osobom bezdomnym. Kilka państw członkowskich UE narusza przepisy obydwu tych aktów prawnych. EKES uważa, że wszystkie te kwestie należy uwzględnić i szczegółowo się nimi zająć w europejskiej strategii na rzecz walki z bezdomnością w europejskich ramach na rzecz wyeliminowania bezdomności w Europie przed 2030 r.

5.5. UE ma ograniczone kompetencje do walki z problemem bezdomności. W ramach otwartej metody koordynacji UE może jednak wspierać państwa członkowskie dzięki ponadnarodowemu wzajemnemu uczeniu się, badaniom porównawczym, gromadzeniu danych oraz monitorowaniu postępów polityki i zapewnianiu dostępu do funduszy UE i możliwości finansowania. UE odgrywa ważną rolę, zwłaszcza w nowych państwach członkowskich, w rozwoju jakości usług i w pilotowaniu inicjatyw, które wykorzystują podejście „najpierw mieszkanie” lub podejście oparte na mieszkalnicztwie dla wybranych grup docelowych, głównie dzięki środkom z europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych (EFSD) i Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD). Monitorowanie pomyslnych projektów pilotażowych w ramach przeglądów i zaleceń europejskiego semestru dla poszczególnych krajów może pomóc w zwiększeniu ich skali.

⁽⁶⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/33/UE z dnia 26 czerwca 2013 r. w sprawie ustanowienia norm dotyczących przyjmowania wnioskodawców ubiegających się o ochronę międzynarodową (Dz.U. L 180 z 29.6.2013, s. 96).

⁽⁷⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/92/UE z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie porównywalności opłat związanych z rachunkami płatniczymi, przenoszenia rachunku płatniczego oraz dostępu do podstawowego rachunku płatniczego (Dz.U. L 257 z 28.8.2014, s. 214).

⁽⁸⁾ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/2184 z dnia 16 grudnia 2020 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U. L 435 z 23.12.2020, s. 1).

5.6. Podejście „najpierw mieszkanie” wymaga dalszego wsparcia, w tym usług medycznych i socjalnych, aby pomóc osobom bezdomnym wyjść z kryzysu bezdomności. Istnieje również potrzeba specjalistycznej opieki, takiej jak specjalne domy spokojnej starości i ukierunkowana opieka, na przykład dla starszych osób bezdomnych potrzebujących pomocy medycznej. Aby pogłębić wiedzę i rozwinąć narzędzia potrzebne do walki z bezdomnością, takie jak program „najpierw mieszkanie”, Komisja powinna dalej badać zjawisko bezdomności i gromadzić zdezagregowane dane.

Bruksela, dnia 13 grudnia 2023 r.

Oliver RÖPKE
Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
